

ברג"ש

כתב ר' יחזקאל פייוויל, המגיד מווילנא, בספרו **תולדת אדם**, סוף פרק יב (ירושלים **תשמז**, עמ' קפו – קפז):

סיפר לי איש אמונים: פעם אחת קרא לפניו [לפני ר' זלמלין] צוואה אחת, שצוה חכם גדול את בניו [...] קדימו וחשיכו בבי כנישתא [...] בברד רוח גשם ושלג **אתהלך לפני ה' בארצות החיים** [תהלים קטז ח] **ובבית אלקים נהלך ברג"ש** [תהלים נה טו], נוטריקון: ברד רוח גשם שלג. ע"כ.

ור' זלמן שמע הדברים האלה בעינים פקוחות ואזנים קשובות. ויאמר האיש הקורא אליו: לא אכחד ממך, כי הפתרון הלז במקרא **נהלך ברגש** אינו מצלצל באזני יפה. ענה הצדיק: הנח לאלו בעלי הגימטריאות ובעלי הנוטריקון וראשי התיבות, ויעשו בהם כרצונם, (שעושים לתכלית היראה) [כן בהוצ' הנז', אך בדפ"ר (דיהרנפורט **תקסט**) כתוב: כולם דברי אלקים חיים המה].

אולם הנאמרים בלי דוחק, והם ערבים לשומעיהם, הם המכוונים בעצם וראשונה, ונדמו ליין הנוזלים מהענבים מעצמם, והפירושים המשוונים המה כיון היוצא בדוחק מכח הדורך בגת, שמעורבים בחרצנים וזגים ושמרים. והבאור על המקרא **בבית אלקים נהלך ברגש** אינו דוחק כל כך, והמוסר היוצא ממנו הוא נחמד. על כן הוא מצלצל יפה באזני. עכ"ל **תולדת אדם**.

על כך יש להעיר:

(א) הצוואה היא צוואת ר' שמואל אבוהב (**שע** – ר"ח אלול **תנד**) שנדפסה בראש ספרו שו"ת **דבר שמואל** (ויניציאה **תסב**. המובאה הנ"ל היא מדף [6], ראש ע"ד).

(ב) תשובתו של ר' זלמלין "נוסחה" בידי ר' יחזקאל פייוויל על פי דברי יש"ר מקנדיאה בספרו **אילם**, אמשטרדם **שפט**, עמ' סג:

הנח לאלו בעלי הגימטריאה ור"ת ובעלי הסודות, ויעשו בהם כרצונם, שכלם דברי אלקים הם. ואולם הנאמרים בלי דוחק, הם א"ס [=אין ספק]

המכוונים בעצם וראשונה, והם ערבים לשומעיהם כיון השותת מהענבים מעצמו; והפירושים המשונים הם כיון היוצא בדוחק מכח הדורך בגת, שטעם החרצנים והזגים בו. ולפי יושר שכלו יהולל איש [לשון הכתוב בספר משלי יב ח].

והרי זו דוגמא אחת מני רבות, הבאה ללמד על 'דרכו בקודש' של רי"פ: להעלים שמות החכמים, מחד גיסא, וליחס דברים למי שלא אמרם, מאידך גיסא. וממנו למדו המחברים המפורסמים רב"א ורר"מ תמ"כ.

ויש לציין, כי אותה צוואה של ר"ש אבוהב נשמעה מפיו גם בחייו. כאשר העיד המקובל ר' שמעון בר' דוד אבאיוב מחברון, בספרו **בת מלך** (ויניציאה **תעב**. בדפוס מונקאטש **תרנד**, דף י ע"ג):

שמעתי מפי איש חשוב כה"ר משה אשכנזי יצ"ו, ששמע מפי איש קדוש כמוהר"ר שמואל אבואב זצ"ל, על פסוק **בבית אלהים נהלך ברגש**, נוטריקון: **ברד רוח גשם שלג**. ר"ל, אפילו שיש ברד רוח וגשם ושלג, ילך לבית הכנסת במהרה.

נוטריקון זה, בשנוי קל, מצאנו גם בספר **אורחות יושר**, לר' יצחק מולכו (שאלוניקי **תקכט**), פרק י:

והמפרשים אמרו דרך רמז. **בבית אלהים נהלך ברגש**, ר"ת בחמה רוח גשם שלג, שהיצה"ר מפתה לאדם שיתפלל בביתו: בחמה, מפני החמה. ובגשמים, מפני הגשמים. או ברוח סערה, **ישב רוחו ילדו מים**. או בשלג **כצמר כפור כאפר יפזר משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמוד**. והוא יכפה את יצרו וילך לבית הכנסת. ולפום צערא אגרא (במהדורה החדשה, ירושלים **תשנט**, עמ' קז).

לבסוף נביא מה שמצאנו בספר **אוצר המשלים והפתגמים** מאת י[שראל] ח[יים] טביוב, מהדורה שניה, ברלין **תרפב** [מהדורה ראשונה: אודיסה **תרעט**], דף 75, ראש ע"ב, מס' 579:

בבית אלהים נהלך ברגש (תהלים נה טו). בפי הזקנים הוא דבור שגור, ו"ברגש" נוטריקון: **ברוח גשם שלג**, כלומר: מזג-האוויר, איזה שיהיה, אינו יכול למנוע מלכת לבית הכנסת.